

Sustainable Finance Lab

Hoofdconclusies en aanbevelingen d.d. 24 november 2011

Het Sustainable Finance Lab is een denktank met wetenschappers uit verschillende disciplines die onder leiding van Herman Wijffels ideeën ontwikkelen die bij dragen aan een stabiele en robuuste financiële sector die bijdraagt aan een economie die de mens dient zonder daarbij het leefmilieu uit te putten.

Het Sustainable Finance Lab is opgericht door het Utrecht Sustainability Institute van de Universiteit Utrecht en Triodos Bank. Tijdens vijf bijeenkomsten in de aula van de Universiteit Utrecht is in het najaar van 2011 gezocht naar fundamentele oplossingen.

Deze notitie bevat de hoofdconclusies en aanbevelingen zoals die op 24 november namens het voltallige Sustainable Finance Lab (SFL) zijn gepresenteerd.

Hoofdconclusies

- De SFL leden zijn positief verrast door de hoge opkomst en goede bijdragen vanuit de financiële sector, dat belooft wat voor het vervolg dat er zeker komt.
- De SFL leden zijn gesterkt in de overtuiging dat de achterliggende oorzaken van de financiële crisis anno 2011 niet zijn weggenomen.
- Er zijn meer fundamentele veranderingen nodig om tot een stabiel economisch model en robuuster inrichting van de financiële sector te komen.
- We lopen alsmaar pijnlijker tegen de sociale en ecologische grenzen aan van het huidige economisch model. Dat dwingt ons de omslag naar duurzaamheid te maken. Dat vereist oog voor de lange termijn, voor de kansen en risico's die we hierdoor lopen en de (nu nog) externe effecten. Het besef dat de enige toekomstbestendige economie een duurzame economie is, moet overal aanwezig zijn, zeker ook in de financiële sector die een cruciale rol speelt in de aanwending van de beschikbare middelen.
- Deze financiële sector heeft de afgelopen jaren de risico's niet goed ingeschat en blijkt gegeven van een korte termijn oriëntatie, gericht op financiële hypes. Hierdoor zijn het belang van samenleving en individuele bankier steeds meer uiteen gaan lopen. De sector is tekort geschoten. Als ze blijft koersen op modellen gebaseerd op de ervaringen van de laatste decennia, met beloningsprikkels en het streven naar winstmaximalisatie gericht op de korte termijn, dan zal ze tekort blijven schieten.
- De afgelopen jaren zijn kapitaal, tijd en talenten verloren gegaan, een ongekende schuldenberg getuigt daarvan. In de samenleving bestaat daardoor breed wantrouwen en groeiend verzet tegen de financiële sector.
- De komende jaren zal de financiële capaciteit uiterst efficiënt ingezet moeten worden, gericht op het maken van de omslag naar duurzaamheid. De samenleving moet erop kunnen vertrouwen dat de financiële sector dit doet, dat deze de kansen ziet die investeren in een duurzame economie biedt. De sector moet weer ten dienste staan van een duurzame ontwikkeling van de reële economie.
- In onze visie is de financiële sector een dienstbare sector. Groei van de sector zelf mag geen doel op zich meer zijn, zeker niet van overheidsbeleid. Het gaat om de bijdrage die de sector levert aan de samenleving. De winst van de financiële instellingen, het rendement per aandeel, is daarvoor een beperkt bruikbare maat.
- In onze visie dient de trend in de financiële sector van alsmaar groter, complexer en riskanter te worden gekeerd. Het moet weer beheersbaar worden: veiliger, simpeler en soberder. Voor een land als Nederland is ook de omvang van de sector waarvoor de overheid immers garant

staat een punt van zorg, het moet daarom ook kleiner.

- De geringe voortgang in de afgelopen drie jaren heeft het wantrouwen tussen sector en samenleving verder gevoed. Gegeven het grote belang van dit vertrouwen, is het nu zaak eerder te veel dan te weinig doen.
- Op het eerste gezicht richten onze aanbevelingen zich vooral op de stabiliteit van de financiële sector. Echter, kern is dat banken zich weer op de reële economie gaan oriënteren, in plaats van op de eigen financiële wereld. Onze overtuiging is dat zij daardoor, net als veel reële ondernemingen die de toenemende schaarste al aan den lijven ondervinden, het belang van de sociale en ecologische duurzaamheid zullen onderkennen en daar naar gaan handelen.
- Daartoe doet het Sustainable Finance Lab de volgende aanbevelingen aan sector en politiek.

Aanbevelingen

1. **Pas structuur bankensector aan.**

Sluit aan bij internationale maatregelen ('best practices') als in de Verenigde Staten (Volcker Rule) en het Verenigd Koninkrijk (Vickers report).

a. Verbied handelen voor eigen rekening door banken ('Volcker rule'). Hieronder vallen niet de zakenbanktransacties (zoals rente en valuta swaps) die verbonden zijn aan reële activiteiten van klanten. Waarborg ook dat de verstrekker van leningen belang heeft en houdt bij de kwaliteit van die lening. Laat 'premier risque' bestaan, ga daarbij verder dan de retentie van 5% die nu geldt.

b. Zorg dat in geval van financiële problemen de essentiële publieke functies van een bank (betalingverkeer, deposito's, lokale kredietverlening) beschermd zijn ('ringfencing' als bij 'Vickers') en de transactiegerichte zakenbankactiviteiten uit de bank getild kunnen worden.

2. **Geen bonussen binnen financiële sector.**

Binnen op de reële economie georiënteerde banken hoort geen beloningsstructuur die gerelateerd is aan puur financiële criteria. Deze zijn in een ondoorzichtige en door informatieasymmetrie gekenmerkte sector als de financiële een slechte proxy voor het klantbelang waar het om draait. Hetzelfde geldt voor tussenpersonen die hypotheek en verzekeringen aan de man brengen en toezichthouders als accountants en adviseurs als juristen. De resultaat- en volume gerelateerde beloningssystematiek is nu een bron van wantrouwen tussen sector en publiek. Schaf daarom in de financiële sector de bonussen af (waaronder dus ook die van de Raad van Bestuur). Het niveau van de vaste salarissen in de sector is ruim voldoende om de concurrentie met andere sectoren aan te kunnen. Het schrappen van bonussen hoeft dan ook niet gecompenseerd te worden met een hoger vast salaris. De sector is in deze aan zet.

3. **Versterk het 'harde' eigen vermogen (Core Tier 1) van de banken tot 12-15%.**

Verhoog het eigen vermogen, ga daarbij boven de minimumnormen van Bazel uit. Een deel van dit kapitaal kan in de vorm van schuld die in geval van financiële stress wordt omgezet in eigen vermogen ('coco'). Pas een meer robuuste en transparante wegingsmethodiek toe die niet door de banken zelf maar door toezichthouders wordt vastgesteld. Kijk ook naar de risicoweging van bezittingen zoals die nu is vormgegeven (Bazel III) aangezien die evidente lacunes bevat, zoals het op nul stellen van de risico's van leningen aan OESO-landen.

4. **Behandel vreemd en eigen vermogen fiscaal op gelijke wijze.**

Faseer de gunstige fiscale behandeling van schuld uit.

5. **Goedkeuring toezichthouder voor nieuwe financiële producten.**

De toezichthouders moeten volledig begrijpen wat binnen de financiële sector gebeurt. We moeten toe naar een situatie als in de farma- en levensmiddelenindustrie waar producten vooraf op hun toegevoegde waarde (voor klant en samenleving) en veiligheid worden beoordeeld.

6. **Versterk de pluriformiteit van de Nederlandse bankensector.**
Nederland is gebaat bij meer pluriformiteit en diversiteit qua omvang en ondernemingsvormen in de bankensector. Weeg dit mee bij het uitstippelen van de toekomst van ABN AMRO. Overweeg opties van een blijvend controlerend belang van de staat of een ander stabiel aandeelhouderschap (zoals pensioenfondsen) en de mogelijkheid van een gecertificeerd (volks)aandeel (of een combinatie van deze vormen) overweging.
7. **Neem sociale- en milieurisico's mee bij de risicoweging van bezit banken.**
De Bazel akkoorden verplichten banken om alle relevante risico's mee te wegen bij het bepalen van hun risico gewogen bezit. Banken laten daarbij nu de sociale- en milieurisico's, in financiële en in termen van reputatieverlies, niet meewegen. Toezichthouders hebben nog onvoldoende oog voor deze lacune. Daardoor wordt voor evident onduurzame investeringen te weinig kapitaal aangehouden, wat leidt tot te goedkoop krediet voor deze onduurzame activiteiten. Leningen aan onduurzaam producerende bedrijven zouden een zwaardere risicoweging moeten krijgen. Hiermee krijgt de sturende werking van kredietverlening een concrete duurzame dimensie.
8. **Ver groot de diversiteit van de medewerkers van banken.**
Binnen banken is een grotere diversiteit aan meningen noodzakelijk. Zet daarom in op diversiteit in het personeelsbeleid (aanname en bevordering medewerkers, Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen, opleidingstrajecten ethiek), waardeer tegendraadse geluiden (o.m. door betere omgang klokkenluiders) en zet in op een cultuur die diversiteit ondersteunt (beloningssystematiek).
9. **Biedt basis ('no regret') financiële producten aan.**
'De klant centraal' betekent uitgaan van de wensen én beperkingen van de klant. Veel klanten koesteren onrealistische verwachtingen en de meerderheid blijkt niet in staat of bereid om producten goed te vergelijken. Financiële alfabetisering blijkt niet of nauwelijks te helpen. Banken moeten daarom dienstverleningscriteria nader uitwerken, zoals een standaard helder basis product voor o.a. hypotheek, spaarrekening en betaalrekening (zgn. 'defaults' in basisproducten).

Toekomst Sustainable Finance Lab

- De nu afgesloten lezingenreeks staat niet op zich. Het is een eerste stap in een voortdurend proces van het SFL om de juiste vragen scherp te krijgen, te beantwoorden en bij de juiste mensen onder de aandacht te brengen. Daar gaat SFL in 2012 mee door.
- SFL komt binnenkort met een onderzoeksagenda. Deze bevat nadere uitwerking van een aantal van de genoemde aanbevelingen en enkele nieuwe onderwerpen zoals de pensioenwereld en meer fundamentele vragen als hoe we als samenleving met geld, en dan in het bijzonder de creatie daarvan, omgaan en welke alternatieven daarvoor mogelijk zijn: of deze kansen bieden om het maatschappelijk perspectief daar een zwaarder accent in te geven. Ook de omvang van de Nederlandse bankensector in relatie tot de reële economie en de risico's die deze oplevert, gegeven de nu geldende regels en garantiestellingen, zullen we nader bekijken.
- SFL zal ook de discussie blijven opzoeken en aanjagen. Publiekelijk met publicaties en discussieavonden. Daarnaast hebben we veel uitnodigingen ontvangen om met de sector in gesprek te gaan. Daar gaan we zeker op in.

De leden van het Sustainable Finance Lab: Harald Benink, Peter Blom, Arnoud Boot, Klaas van Egmond, Ewald Engelen, Arjo Klamer, Mark Sanders, Hans Schenk, Esther-Mirjam Sent, Irene van Staveren, Rens van Tilburg, Bert de Vries, Herman Wijffels (voorzitter).

Meer informatie staat op: <http://www.sustainablefinancelab.nl/> Daar zijn de bijeenkomsten ook terug te kijken.

Utrecht, 24 november 2011